

Tekenen en indiciën in het belastingrecht.

Haelterman Axel

Inleiding.

1. Tekenen en indiciën worden in het belastingrecht op een dubbele wijze aangewend. Enerzijds worden zij gehanteerd in het kader van de bepaling van de belastbare grondslag, doordat de tekenen zelf de belastbare grondslag uitmaken of doordat ze de belastbare grondslag mee helpen constitueren. Anderzijds worden tekenen en indiciën als bewijsmiddel ingeroepen bij de controle van de belastingaangifte. Bij de aanvang van deze bijdrage lijkt het ons aangewezen, mede door de invoering van een drietal werkdefinities, de behandelde materie globaal te beschouwen en af te bakenen.

In het kader van de bepaling van de belastbare grondslag kunnen indiciën in de eerste plaats in aanmerking worden genomen om als dusdanig belast te worden. Dit vindt plaats bij een objectieve belasting, gevestigd op uiterlijke elementen, indiciën, die geacht worden tekenen van weelde uit te maken. De indiciën worden aangewend "*ad constituendum*,, zijzelf vormen de belastbare grondslag. Deze belasting zal in deze bijdrage 'indiciënbelasting' of 'belasting op uiterlijke tekenen van weelde' genoemd worden.

In de tweede plaats kunnen tekenen en indiciën in het kader van de bepaling van de belastbare grondslag aangewend worden bij de raming van deze grondslag, als schattingswijze van het belastbare inkomen. Deze wijze van benadering van de belastbare inkomsten staat dan tegenover het huidig systeem van belastingheffing waar de belastingplichtige in een belastingaangifte zijn inkomsten dient aan te geven aan de belastingadministratie.

Tekenen en indiciën worden bij deze raming gebruikt "*ad declarandum*,, het zijn uiterlijke elementen die toelaten het persoonlijk inkomen te schatten naar zijn vermoedelijke omvang. Deze in wezen subjectieve belasting op het persoonlijk inkomen, verglijdt, door het gebruik van objectieve elementen om de grondslag te bepalen, vaak naar een meer objectieve belasting op de aangewende indiciën zelf. Deze belasting zal in deze bijdrage '*indiciaire inkomstenbelasting*' genoemd worden.

Ten slotte kunnen tekenen en indiciën als *bewijsmiddel* in aanmerking genomen worden bij de controle van de belastingaangifte voor de inkomstenbelasting door de administratie. Indien uit tekenen en indiciën een hogere graad van gegoedheid blijkt dan uit de aangegeven inkomsten, wordt deze aldus aangetoonde hogere graad van gegoedheid bij het belastbare inkomen gevoegd. In dit kader worden tekenen en indiciën dus aangewend "*ad inquirendum*,, bij een grondige controle van

de aangifte alvorens de aanslag te vestigen. We staan dus voor een zuiver subjectieve belasting waar enkel als bewijsmiddel bij de controle objectieve elementen eraan te pas komen. In deze bijdrage zal deze vorm van aangiftecontrole *'Taxatie volgens tekenen en indiciën'* genoemd worden waarmee aangesloten wordt bij de gebruikelijke term in rechtspraak en rechtsleer. Deze laatste toepassing van tekenen en indiciën in het belastingrecht is de enige die ons huidig belastingrecht kent. Zij vormt dan ook het onderwerp van deze bijdrage.

§ 1) Een kort historisch overzicht.

2. Teken en indiciën werden in ons belastingrecht herhaaldelijk ingevoerd en opnieuw afgeschaft, steeds met het oog op een streven naar meer rechtvaardigheid. "Het streven naar recht kan worden gezien als de draad die door de hele ontwikkeling van het belastingrecht loopt," (1).

De Constituante, opgericht dadelijk na het begin van de Franse revolutie, opteerde duidelijk voor een indiciaire inkomstenbelasting, uit verzet tegen praktijken waarbij de aanslag gevestigd werd na een soms arbitraire, ambtshalve schatting, voorafgegaan door vaak inquisitoriale controlemaatregelen. Duidelijk zichtbare tekenen en aanwijzingen, voornamelijk de huurwaarde van het huis dat de belastingplichtige betrof, dienden aangewend te worden bij het vestigen van de aanslag (2).

Ook in het Koninkrijk der Nederlanden werd een indiciaire inkomstenbelasting geheven, en dit (wat betreft de personele belasting) op basis van zes indiciën: huurwaarde van de woning, aantal vensters en deuren, meubilair, dienstboden en paarden (3). Drie van deze indiciën stonden dus in nauw verband tot elkaar en het in aanmerking nemen van 'vensters en deuren' leidde tot troosteloze huizen, waar in de gevels vensters ontbraken op plaatsen waar men ze eigenlijk zou verwachten (4).

Bij de Belgische belastinghervorming van 1919 werd de indiciaire inkomstenbelasting vervangen door een belasting geheven op basis van

(1) ADRIANI, P.J.A. en VAN HOORN, J., *Het belastingrecht, zijn grondslagen en ontwikkeling*, Amsterdam, 1954, 57.

(2) Zie de bespreking bij: CASIMIR, J.-P., *Les signes extérieurs des revenus*, 1979, Dijon, 19.

(3) W. 12 juli 1821, besproken bij o.a. VAN HOUTTE, J., *Beginnelen van het Belgisch belastingrecht*, 1979, Gent, 95.

(4) SCHUTTEVAER, H., *Anderhalve eeuw belastingen, Deugd en ondeugd onzer 19e eeuwse belastingen*, Deventer-Antwerpen, 1964, 23.

een belastingaangifte. Tot het einde van de 19^e eeuw woog het nadeel van de indiciaire inkomstenbelasting, de onnauwkeurige bepaling van de aanslag, gezien de lage belastingdruk niet op tegen de voordelen ervan, nl. geen indiskrete vragen omtrent de werkelijke vermogentoe-stand van de belastingplichtige, geen aangifte, geen enkele verplichting te vervullen en dus ook geen risico een sanctie op te lopen. Nu naar aanleiding van WO I de fiskale druk was opgelopen, werd een rechtvaardiger belastingsysteem wenselijk om deze druk beter te spreiden naar de individuele draagkracht van de burgers (5).

In 1930 (6) werd een indiciair geheven "aanvullende personele belasting," ingevoerd ter vervanging van de zogenaamde 'supertax' die aan felle kritiek bloot stond en waarvan de wijze van invordering "...gladweg indruischt tegen het Belgisch gemoed," (7). In 1935 (8) werd deze belasting wegens heffingsmoeilijkheden afgeschaft (9).

In dit historisch overzicht tot 1935 kunnen we opmerken dat tekenen en indicatiën steeds aangewend werden in het kader van de bepaling van de belastinggrondslag. De belasting werd geheven op de tekenen en indicatiën zelf. De specifieke bewijsfunctie van tekenen en indicatiën, de functie die ze in ons huidig belastingrecht hebben, werd slechts in 1938 geïntroduceerd. Door de wet van 28 juli 1938 tot de juiste heffing van de belastingen werden tekenen en indicatiën immers opnieuw in ons belastingrecht ingevoerd. Deze wet introduceerde de aanwending van tekenen en indicatiën als bewijsmiddel, waarbij de administratie bij de controle van de belastingaangifte tekenen en indicatiën die duiden op een hogere graad van gegoedheid dan de aangegeven inkomsten, als bewijs kan aanbrengen. Zoals reeds vermeld is deze toepassing van tekenen en indicatiën de enige die ons huidig recht kent en maakt dan ook het onderwerp van deze bijdrage uit.

§ 2) Situering van de taxatie volgens tekenen en indicatiën.

3. Art. 247 W.I.B. :

In het huidige Belgische belastingrecht worden de belastingen geheven op grond van een systeem van belastingaangiften. Deze aangiften worden door de belastingadministratie, meer bepaald door de controleur

(5) Zie o.a. het bondig overzicht van de evolutie van het belastingstelsel in België in: *Parl. St.*, kamer, 1961-1962, 16 januari 1962, nr. 264-1, 4-5, Exposé des motifs; *P.*, 1962, 1297.

(6) *W.* 13 juli 1930, *S.*, 16 juli 1930, err. 19 juli 1930.

(7) *Parl. St.*, kamer, 1929-1930, nr. 13, 23.

(8) K.B. nr. 101 van 22 februari 1935 krachtens de volmachtenwetten van 31 juli en 7 december 1934, *S.*, 25-26 februari 1935; err. *S.*, 8 maart 1935.

(9) Een grondige bespreking van deze belasting is op eenvoudige aanvraag bij de redactie verkrijgbaar.

van de belastingen, onderzocht. Als grondslag van de belastingen wordt het aangegeven inkomen genomen, tenzij de administratie dit aangegeven inkomen als onjuist bestempelt (10). De belastingaangifte geniet echter van een, weliswaar weerlegbaar, vermoeden van juistheid en heeft dus bewijskracht tot het tegendeel kan bewezen worden (11). Indien nu de administratie oordeelt dat het bedrag van het *belastbare inkomen aangepast* dient te worden, zal zij de belastingplichtige op de hoogte stellen van het bedrag dat zij in de plaats wil stellen. Zij zendt bij een ter post aangetekende brief een "Bericht van wijziging van aangifte,, en vermeldt de redenen die naar haar oordeel de wijziging rechtvaardigen (12).

De belastingadministratie moet op dat ogenblik niet de onjuistheid van de ingediende aangifte aantonen (13). Zij hoeft slechts aan te tonen dat de belastbare inkomsten hoger zijn dan de aangegeven inkomsten, en dit op basis van de door de wet voorziene bewijsmiddelen: bewijsmiddelen van gemeen recht met uitzondering van de eed (14), tekenen of indiciën (15), bij vergelijking en eventueel forfaitair (16).

Het is in dit stadium dat tekenen en indiciën een rol spelen. Indien de administratie tekenen of indiciën kan aantonen, die een hoger inkomen laten veronderstellen dan het inkomen dat werd aangegeven, zal ze het aangegeven bedrag vervangen door een op basis van die tekenen of indiciën vermoed bedrag dat hoger ligt.

4. Art. 256 W.I.B. :

Tekenen en indiciën kunnen tevens in een tweede situatie aangewend worden. Op grond van art. 256 W.I.B. zal de belastingadministratie in bepaalde gevallen tot een *ambtshalve taxatie* overgaan. Dit kan o.a. gebeuren omdat geen belastingaangifte werd ingediend of omdat men niet binnen de voorziene termijn de gevraagde inlichtingen heeft verstrekt (17). Deze ambtshalve aanslag zal gevestigd worden op basis van een vermoed belastbaar inkomen (18).

(10) Art. 245 W.I.B.

(11) Cass., 25 januari 1949, Ranquin, *Pas.*, 1949, I, 75; Cass., 18 mei 1954, Cox, *Pas.*, 1954, I, 807.

(12) Art. 251 W.I.B.

(13) Cass., 5 december 1961, Van den Heuvel, *S.V.R.*, XV, 403.

(14) Art. 246 W.I.B.

(15) Art. 247 W.I.B.

(16) Art. 248 W.I.B.

(17) Voorbeelden:

- Antwerpen, 16 oktober 1979, *Alg. Fisc. T.*, 1980, 43, waar geen tijdige aangifte werd gedaan.

- Antwerpen, 30 juni 1980, *Alg. Fisc. T.*, 1981, 11, waar de belastingplichtige niet binnen de door art. 222 W.I.B. voorziene termijn van 1 maand geantwoord had op een vraag om inlichtingen.

(18) Art. 256 W.I.B.

Hij zal onvermijdelijk minder precies zijn, maar mag toch niet minder zorgvuldig en met minder objectiviteit gevestigd worden dan een aanslag op basis van een aangifte die totaal in orde bevonden wordt (19). Het vestigen van deze aanslag wordt dus niet enkel aan de waardering van de belastingcontroleur overgelaten, maar moet op een door de administratie opgebouwd, vermoed inkomen gevestigd worden.

In het kader van art. 256 kan het bedrag van de belastbare inkomsten op twee wijzen worden vastgesteld.

In de eerste plaats kan men bij de schatting van winsten en voordelen, die bedoeld worden in art. 20, 1° en 3° W.I.B., bij vergelijking tewerk gaan (20) en de winsten evalueren door te vergelijken met de normale winsten van soortgelijke belastingplichtigen. Eventueel zal de grondslag voor de aanslag forfaitair vastgesteld worden, na overleg met de betrokken bedrijfsgroeperingen.

Daarnaast kan men, om te komen tot het vermoed inkomen van elke aard, tewerk gaan aan de hand van tekenen en indiciën (art. 247 W.I.B.). Wij staan dan voor de enige toepassing van een indiciaire inkomstenbelasting die in ons huidig belastingrecht nog voorzien is: aan de hand van tekenen en indiciën wordt een vermoed inkomen geschat, dat belast wordt.

Behalve wat betreft de procedure, zijn de regels die verder uiteengezet worden, niet enkel op de aanpassing van de belastbare grondslag, maar ook op de ambtshalve aanslag van toepassing.

§ 2) Art. 247: Het principe

5. Bij controle van de belastingaangifte, zal de controleur in de eerste plaats nagaan of alle inkomsten zijn aangegeven en of de toegestane aftrekken correct werden toegepast. Art. 247 verandert niets aan deze werkwijze. Wel wordt een controlemiddel toegevoegd. De belangstelling van de administratie zal zich niet enkel meer beperken tot controle van het inkomen, ook de uitgaven zullen in beschouwing genomen worden. Indien blijkt dat de belastingplichtige uitgaven verricht heeft, die merkkelijk hoger zijn dan de aangegeven inkomsten, zal de belastingadministratie op grond van art. 247 kunnen ingrijpen. In dit stadium werd nog niet definitief bewezen dat het surplus aan uitgaven gefinancierd werd door niet aangegeven belastbare inkomsten. De rol van art. 247 bestaat echter hierin dat meeruitgaven, vastgesteld aan de hand van tekenen en indiciën, de belastingadministratie wettelijk kunnen

(19) Cass., 23 mei 1950, Chapelle, *Pas.*, 1950, 669, en vooral de conclusie van Ganshof van der Meersch, 671.

(20) Art. 248 W.I.B.

doen besluiten dat aan de meeruitgaven, niet aangegeven belastbare inkomsten beantwoorden. Dit is de kern van het ingevoerde wettelijk vermoeden dat in een volgende paragraaf grondiger zal behandeld worden.

6. Art. 247 vervult de typische functie van een vermoeden ten aanzien van de bewijsregeling en keert de bewijslast om zodat de administratie niet moet aantonen dat de meeruitgaven gefinancierd werden door niet aangegeven belastbare inkomsten, maar de belastingplichtige zal moeten bewijzen dat dit niet het geval is. De administratie kan er zich toe beperken de uitgaven aan te tonen, de belastingplichtige zal de niet belastbare oorsprong van de middelen moeten bewijzen.

Het gevolg van deze werkwijze is dat vermeden kan worden dat "belastingplichtigen het lage bedrag van de door hen aangegeven inkomsten uitleggen door te beweren dat zij van hun kapitaal of dat van hun echtgenote leven, dat zij geld hebben ontleend of dat zij inkomsten genieten die van belasting zijn vrijgesteld," (21). Zoals wij in paragraaf 7 zullen zien, zullen deze omstandigheden eventueel wel als tegenbewijs door de belastingplichtige aangetoond kunnen worden.

Het praktische gevolg voor de belastingplichtige die een bepaald deel van zijn inkomsten aan de belasting wil onttrekken (in de volksmond gekend als "zwart geld,") is, dat hij deze sommen niet duidelijk kan besteden aan zichtbare goederen (zeer dure wagens, paarden, huizen, e.d.) daar deze aan de fiskus een voldoende grond geven om te belasten op basis van tekenen en indiciën.

7. Tekenen en indiciën mogen slechts gebruikt worden, als deze het bestaan aantonen van inkomsten, die merkkelijk hoger liggen dan de aangegeven inkomsten. "Bij het aanleggen van tekenen en indiciën, zal men noodgedwongen een ruime maatstaf moeten aanleggen en de controleur zal slechts met nut tot dit bewijsmiddel zijn toevlucht nemen, indien de welstand aan het licht gebracht door tekenen en indiciën, op merkkelijk hogere inkomsten wijst dan de aangegeven inkomsten," (22).

Taxatie volgens tekenen in indiciën versus indiciaire inkomstenbelasting:

8. Een duidelijk onderscheid moet gemaakt worden tussen de aanwending van tekenen en indiciën in het kader van art. 247 W.I.B. en de indiciair berekende inkomstenbelasting.

(21) *Parl. St.*, kamer, 1937-1938, nr. 263, memorie van toelichting.

(22) *Parl. St.*, kamer, 1937-1938, nr. 296, 5.

In het eerste geval wordt een belasting geheven op een inkomen, dat men kent op basis van een aangifte door de belastingplichtige van zijn verschillende inkomsten. Subsidiair kan de administratie een beroep doen op tekenen en indicïën waaruit een hogere graad van gegoedheid zou blijken dan uit de aangegeven inkomsten. De belastingplichtige kan echter steeds door tegenbewijs aantonen dat de aldus bewezen meeruitgaven op een andere wijze gefinancierd werden dan door belastbare inkomsten.

Bij een louter indiciaire belasting daarentegen, is er geen sprake van een inkomensaangifte. De wetgever heeft wel als doel een belasting op de inkomsten, maar gebruikt hiervoor om allerlei redenen als middel, bepaalde uiterlijke tekenen aan de hand waarvan hij, bv. door aan de tekenen een waarde toe te kennen eventueel vermenigvuldigd met een coëfficiënt, de inkomsten van de belastingplichtige poogt te benaderen. Van het ogenblik dat de tekenen of indicïën aanwezig zijn, wordt men belast en het tegenbewijs vanwege de belastingplichtige kan enkel slaan op het al dan niet in zijn hoofde aanwezig zijn van die tekenen of indicïën.

Hierdoor is het te verklaren dat men in het eerste systeem geen vast omlijnde, limitatief omschreven reeks indicïën dient vast te stellen, al het waarneembare dat op meeruitgaven wijst is bruikbaar. In het tweede geval is deze limitatieve omschrijving echter onontbeerlijk.

Nog een gevolg van dit onderscheid is dat men in het kader van een systeem van belastingaangifte, eventueel aangevuld door art. 247 steeds zal pogen het werkelijke inkomen te belasten en alle inspanningen juist daarop gericht zijn. In het tweede systeem ziet men er van bij het uitgangspunt van af het werkelijke inkomen te belasten, taxeert men dus een benaderend inkomen en loopt men het risico dat middel tot doel wordt verheven en dat een subjectieve belasting, geheven aan de hand van objectief waarneembare elementen, verglijdt in een zuiver objectieve belasting.

Men kan natuurlijk ook een louter objectieve belasting van bepaalde tekenen van welstand op het oog hebben.

De ambtshalve taxatie op grond van art. 256, kan in ons huidig belastingrecht nog de enige toepassing vormen van een indiciaire inkomstenbelasting, indien de administratie zich op tekenen en indicïën baseert om de aanslag te vestigen.

§ 4) Het wettelijk vermoeden en de bewijsplicht van de administratie.

9. Zoals reeds in de vorige paragraaf werd aangehaald, bestaat de essentiële functie van art. 247 W.I.B. hierin, dat het de administratie toelaat de stap te zetten, van aan de hand van tekenen en indicïën aangetoonde meeruitgaven, naar een surplus aan niet aangegeven belastbare inkomsten. Het hele systeem is gebaseerd op tekenen en indi-

ciën waaruit een hogere graad van gegoedheid blijkt. Deze tekenen en indicïen mogen dan logischerwijze zelf niet op eenvoudige vermoedens steunen. Zij zijn immers feiten, concrete elementen waarop een vermoeden zal worden opgebouwd en zullen dus voorafgaandelijk bewezen moeten worden (23). Voor dit bewijs mag geen beroep gedaan worden op het begrip van algemene bekendheid. Dit bewijsmiddel werd door de wet van 28 februari 1924 uitdrukkelijk voor de administratie bij de raming van de belastbare inkomsten uitgesloten (24). Wel is de administratie gerechtigd de bekentenis van de belastingplichtige in aanmerking te nemen onder de indicïen, zelfs indien deze geformuleerd is in een juridisch onbestaande aangifte. De bekentenis van de belastingplichtige vormt inderdaad de beste der indicïen (25). Hier loopt de bewijslast van de administratie reeds zowat ten einde. Eens het bestaan van tekenen en indicïen waaruit een hogere graad van gegoedheid blijkt, aangetoond is, is de administratie wettelijk gerechtigd te vermoeden dat de aldus bewezen uitgaven verricht werden door middel van belastbare inkomsten (26). Door de werking van dit wettelijk vermoeden wordt een aanzienlijk deel van de bewijslast van de administratie afgewenteld naar de belastingplichtige.

10. Aard van de meerinkomsten: Daarbij moet de administratie, in principe, noch de oorsprong, noch de aard van de vastgestelde meerinkomsten aantonen. Dit was ten dele wel het geval vóór de wetwijziging van 1962.

Onder het regime van de cedulaire belastingen kon aan de hand van tekenen en indicïen slechts een bedrijfsbelasting geheven worden, indien voorafgaandelijk aangetoond was dat de betrokkene in de loop van de beschouwde periode een beroepsactiviteit had uitgeoefend. Om de aanvullende personele belasting te heffen, diende geen gelijkaardig voorafgaand bewijs geleverd te worden, omdat dit een eerste globale belasting uitmaakte waarbij alle soorten van inkomsten in de grondslag samengevoegd waren (27).

Ook in het huidige systeem van inkomstenbelasting, waar het globale inkomen als belastinggrondslag dient, slaat het bewijs door tekenen en

(23) Brussel, 3 juli 1952, Merkens, aangehaald in *Comm. I.B.*, 247/5.

(24) Zie ook: Cass., 23 mei 1950, Chapelle, *Pas.*, 1950, I, 671, advies van Ganshof van der Meersch.

(25) Cass., 7 december 1954, De Beul, *Pas.*, 1955, I, 333; Luik, 8 juli 1953, Engelman, *S.V.R.*, X, 389.

(26) SCHREUDER, E., *Les impôts sur les revenus*, Bruxelles, 1957, 347. - TIBERGHIE, A., *Handboek van fiscaal recht*, Brussel 1981, 248. *Parl. Vr. en Antw.*, kamer, 1971-1973, 30 juni 1972, 1315 (Vr. nr. 123 Baudson); *Bull. Bel.*, 1972, 1656.

(27) *Comm. I.B.*, 1966, 247/3.

indiciën op alle inkomsten zonder onderscheid, zonder dat de administratie de aard of de oorsprong van de inkomsten moet aantonen (28).

11. Bewijskracht aangifte: Indien de administratie overgaat tot taxatie volgens tekenen en indicatiën, dient zij evenmin tevoren het onregelmatig karakter van de aangifte te bewijzen. Deze aangifte geniet immers een vermoeden van juistheid, dat weliswaar weerlegbaar is. Het aantonen van de onjuistheid wordt omzeild en dient niet te geschieden, indien de administratie zich op de uitgaven van de belastingplichtige concentreert en dus aan de hand van een door de wet voorzien bewijsmiddel een wijziging in het bedrag van de belastbare inkomsten voorstelt (zie nr. 3).

12. Eigendom van de middelen: De administratie is er evenmin toe gehouden te bewijzen dat sommen, die gediend hebben tot bekostiging van de aan de tekenen en indicatiën verbonden uitgaven, eigendom van de belastingplichtige zijn. Zoals we verder in deze bijdrage zullen uiteenzetten, is het de belastingplichtige die de niet belastbare oorsprong van deze gelden moet aantonen (29).

13. Bewijskracht boekhouding: Het vermoeden van art. 247 W.I.B. waarbij de aan de hand van tekenen en indicatiën vastgestelde meeruitgaven geacht worden voort te komen uit belastbare inkomsten kan door de administratie worden ingeroepen, zelfs al voert de belastingplichtige een ogenschijnlijk onweerlegbare boekhouding (30). Indien de tekenen en indicatiën in werkelijkheid een hogere graad van goedheid laten blijken dan die welke uit de aangegeven inkomsten voortvloeit, moeten zij daardoor zelf leiden tot het besluit dat de boekhouding waarop de aangiften zijn gesteund onregelmatig is (31). Op dat ogenblik zal een ogenschijnlijk regelmatige boekhouding niet meer bewijskrachtig zijn om als tegenbewijs te worden aangewend (32). De administratie kan de aanslag vestigen op basis van tekenen en indicatiën en dus de wijzigingsprocedure inzetten, zonder dat vooraf de onregelmatigheid van de boekhouding van de belastingplichtige dient te worden aangetoond (33).

(28) *Parl. Vr. en Antw.*, kamer, 1976-1977, 9 november 1976, 213. (Vr. nr. 6 De Vidts); *Bull. Bel.*, 1977, 327.

(29) Brussel, 22 maart 1965, Driscart, aangehaald in *Comm. I.B.*, 247/4.

(30) TIBERGHIE, A., *Handboek voor fiscaal recht*, 1981, Brussel, 248.

(31) Gent, 23 mei 1950, De Ruyter, *S.V.R.*, X, 111, Luik; 29 april 1954, Bertrand, aangehaald in *Comm. I.B.*, 247/26.

(32) Cass., 29 maart 1955, *Pas.*, 1955, I, 840; Brussel, 26 september 1966, Rose, *Bull. Bel.*, 1967, 2106.

(33) Cass., 14 maart 1957, Neid, *Pas.*, 1957, I, 838.

Anderzijds is de administratie gerechtigd in bepaalde omstandigheden aan de boekhouding zekere elementen te ontlenen als vermoedens om de belastbare inkomsten vast te stellen, zelfs indien de boekhouding in haar geheel de bewijskracht niet heeft die art. 1329 en 1330 B.W. en art. 20 W. Kooph. aan de regelmatig gehouden koopmansboeken toe-kennen, dit op voorwaarde dat die elementen door geen andere be-wijskrachtige gegevens worden tegengesproken (34).

14. Bewijskracht contracten : In haar rechtvaardiging van het bestaan van tekenen en indiciën is de administratie gerechtigd diep te boren in haar onderzoek naar de financiële situatie van de belastingplichtige. Zij mag immers het fictief karakter bewijzen van een contract dat de belastingplichtige aanvoert met een derde te hebben afgesloten. Zij mag dit bewijs onder meer met vermoedens leveren (35).

15. Indiciën en het eenjarigheidsbeginsel : Het eenjarigheidsbeginsel van de belastingen belet niet rekening te houden met tekenen en indiciën die blijken uit vaststellingen die lopen over een ononderbroken reeks aanslagjaren waarover de verificaties zich wettelijk uitstrekken (36). In dergelijk geval mag de administratie vermoeden dat de niet aangegeven inkomsten, blijkend uit de bevonden vermogensaan-groei, in gelijke mate werden behaald in de loop van elk van de met de behandelde aanslagjaren overeenstemmende perioden, indien de feite-lijke elementen welke onder meer voortvloeien uit de jaarlijkse belas-tingaangiften van een bestendige en regelmatige beroepsactiviteit doen blijken (37).

Op te merken valt dat de laatste voorwaarde, het bestaan van een regelmatige beroepsactiviteit, typerend was voor het systeem van de cedulaire belasting (zie nr. 10) en in ons huidig belastingstelsel dat het globale inkomen belast, wegvalt.

Het bevonden vermogensaccres mag nochtans aan één of sommige van de behandelde aanslagjaren worden toegerekend zo door welbepaalde omstandigheden wordt aangetoond dat de bedoelde aangroei slechts in de loop van die aanslagjaren is kunnen ontstaan (38). Het is echter niet verantwoord een over een ononderbroken reeks aanslagjaren verwe-

(34) Cass., 31 oktober 1967, König, *Bull. Bel.*, 1968, 1670.

(35) Cass., 17 september 1959, Schwarz, *Pas.*, 1960, I, 62.

(36) Cass., 6 mei 1952, Hermisse, *S.V.R.*, X, 341; Cass., 6 december 1955, Berdoux, *Pas.*, 1956, I, 334; Cass., 21 januari 1969, Rimbart, *Bull. Bel.*, 1969, 1918.

(37) Cass., 6 mei 1952, Hermisse, *S.V.R.*, X, 341; Cass., 2 maart 1954, Joannes, *Pas.*, 1954, I, 570; Cass., 6 december 1955, Berdoux, *Pas.*, 1956, I, 334; Cass., 21 mei 1963, Fieremans, *S.V.R.*, XVIII, 235; Luik, 5 juni 1967, Collin, *Bull. Bel.*, 1968, 960.

(38) Cass., 23 april 1959, Martin, *Pas.*, 1959, I, 854.

zenlijkte vermogensaan groei uitsluitend op sommige, inzonderheid de laatste, aanslagjaren om te delen, indien niets er op wijst dat deze aan groei niet is ontstaan in de loop van de voorafgaande aanslagjaren die definitief werden belast (39). Het tekort aan aangegeven inkomsten dient op de meest logische wijze verdeeld te worden over verscheidene jaren, rekening houdend met alles wat een bepaalde verdelingswijze kan rechtvaardigen (40) (41).

16. Indiciën als bewijs en de B.T.W. : De aanslag volgens tekenen en indicatiën die de administratie toepast op grond van art. 247 W.I.B., vormt een specifiek bewijs inzake directe belastingen. Dit bewijs mag dus, indien de belastingplichtige tevens BTW-plichtig is, niet worden gebruikt om het belastbaar omzetcijfer op het stuk van de BTW te wijzigen.

Het bewijs door tekenen en indicatiën komt echter overeen met een bewijs door menselijke vermoedens, in zoverre het typische kenmerken van een vermoeden vertoont. Deze menselijke vermoedens vormen een gemeenrechtelijk bewijsmiddel waarover de fiscale administratie beschikt. De aanslag volgens tekenen en indicatiën mag dan uit dien hoofde ingeroepen worden om het belastbaar omzetcijfer inzake BTW te bepalen, telkens wanneer er kan vermoed worden dat de supplementaire inkomsten voortvloeien uit een aan BTW onderworpen beroeps-werkzaamheid en dat deze inkomsten niet begrepen zijn in het voor deze belasting aangegeven omzetcijfer.

De administratie van de directe belastingen beschouwt trouwens de supplementaire inkomsten, afgeleid uit de aanslag volgens tekenen en indicatiën, toegepast op een BTW-plichtige, als bedrijfsinkomsten, tenzij deze persoon bewijst dat deze inkomsten een andere herkomst hebben. Wanneer dit bewijs niet wordt geleverd, is de met de BTW-controlle belaste administratie dus gerechtigt na te gaan of, en in welke mate, deze inkomsten begrepen waren in het omzetcijfer dat werd aangegeven.

Deze navorsing loopt dan niet noodzakelijk uit op een wijziging van het omzetcijfer. Dit is bijvoorbeeld het geval indien blijkt dat de supplementaire inkomsten in feite overeenkomen met een stilzwijgende verwerping van bedrijfslasten. Een wijziging van het omzetcijfer is daarentegen wel gerechtvaardigd telkens de administratie kan vaststel-

(39) Gent, 3 januari, 1961, Nonneman, aangehaald in *Comm. I.B.*, 247/8.

(40) *Parl. Vr. en Antw.*, kamer, 1977-1978, 17 januari 1978, 829 (Vr. Havelange).

(41) Voor deze alinea werd ruim geput uit *Comm. I.B.*, 247/8. Noodzakelijkerwijze zal men bij een detailanalyse soms gelijklopen met en zelfs terugvallen op de administratieve commentaar, waar art. 247 ruim besproken wordt.

len dat de supplementaire inkomsten in feite voortvloeien uit een onderschatting van bestanddelen van het omzetcijfer (42).

§ 5) Aard van de indiciën.

Algemeen

17. Omtrent de aard van de tekenen of indiciën die de administratie gerechtigd is aan te voeren, laat art. 247 ons in het vage. Elk teken, of elke indicie die wijst op een hogere graad van goeioheid dan blijkt uit de aangifte, of gewoon elk teken of elke indicie van een uitgave die een bepaalde graad van goeioheid kan laten veronderstellen, kan in aanmerking worden genomen.

Bij de raming van de belastbare grondslag volgens tekenen en indiciën staan we immers voor een globale raming. De administratie zal een globale raming van uitgaven, van een goeioheid opstellen aan de hand van tekenen en indiciën, en zal taxeren op grond van art. 247 indien deze globale raming blijkt geeft van een hogere graad van goeioheid dan uit de aangegeven inkomsten blijkt (43). Bovendien kunnen, zoals wij hierna zullen aantonen, in één meer algemene indicie, een aantal meer specifieke indiciën geglobaliseerd zijn, zoals bij de indicie 'gezinsuitgaven' die geraamd kan worden op grond van elementen die een bepaalde levenswijze laten veronderstellen.

De wet bepaalt dus niet waaruit de in aanmerking te nemen tekenen en indiciën bestaan. Immers, uitgaven en vermogenstoename van welke aard ook, veronderstellen een bepaalde goeioheid en kunnen als teken of indicie in aanmerking worden genomen. Er wordt bovendien niet vereist dat dergelijke uitgaven een karakter van bestendigheid vertonen (44).

18. Ondanks het feit dat de administratie elk mogelijk element kan inroepen waaruit een hogere graad van goeioheid blijkt, leek het ons nuttig om in de aangewende indiciën een systematiek, een indeling in te voeren, eerder dan door een loutere aaneenschakeling van voorbeelden en concrete gevallen uit de rechtspraak een idee te geven omtrent de aard van de tekenen en indiciën.

Deze indeling zal noodzakelijkerwijze rudimentair van aard zijn, met onvermijdelijke grensgevallen, temeer daar in de literatuur over dit

(42) *Parl. Vr. en Antw.*, senaat, B.Z. 1979, 22 mei 1979, 179 (Vr. nr. 7, Flagothier); *Bull. Bel.*, 1979, 1224. *Parl. Vr. en Antw.*, kamer, 1980-1981, 23 december 1980, 906 (Vr. Michel).

(43) Cass., 23 september 1958, Verbeeck, *S.V.R.*, XII, 645; Cass., 24 maart 1959, Janssens, *Pas.*, 1959, I, 752.

(44) Luik, 16 mei 1953, Knoors, aangehaald in *Comm. I.B.* 247/15.

onderwerp geen enkel voorbeeld aanwezig is, om onze systematiek op te richten.

Aan de hand van de rechtspraak menen wij in de eerste plaats als indicie, de uitgaven en de kapitaalaccumulatie in min of meer liquide vorm, van elkaar te mogen onderscheiden. In de categorie van de uitgaven vallen de private uitgaven en de uitgaven voor beroepsdoeleinden, die eveneens als indicie in aanmerking genomen worden (45) van elkaar te onderscheiden. In beide laatste onderverdelingen kunnen vervolgens nog uitgaven die een vermogensaccres tot gevolg hebben onderscheiden worden van uitgaven die geen merkbaar vermogensaccres tot gevolg hebben en waarbij het verworven goed dus verdwijnt bij het gebruik.

19. Veelal handelt men in de literatuur over tekenen van weelde, die door de belastingadministratie weerhouden worden om de belastbare grondslag te wijzigen. Uit onze analyse blijkt dat de administratie het zeker niet enkel op luxe-uitgaven gemoed heeft, maar daarentegen zelfs op uitgaven die in verband staan met de gewone huishouding van de belastingplichtige die zelfs een levensminimum kunnen benaderen.

20. Alvorens tot een grondigere detailstudie van de aangewende indicieën over te gaan, dient een opmerking te worden geformuleerd die geldt voor elke indicie die gebaseerd is op een toename van het vermogen. Een niet gerechtvaardigd vermogensaccres kan slechts als teken of indicie worden in aanmerking genomen voor zover het vrij van alle schulden een netto actief vertegenwoordigt (46). Wij begeven ons hier reeds op een terrein dat verder in deze bijdrage zal verkend worden, en waar men kan stellen dat een toename van de actiefzijde (wij spreken hier even in boekhoudkundige termen) slechts als indicie in aanmerking komt, indien de bijhorende aangroei van de passiefzijde (cfr. balansleer) niet gerealiseerd wordt door schulden die aan dat vermogensbestanddeel vastkleven, zodat men kan vermoeden dat aan de toename van de actiefzijde niet aangegeven belastbare winst (of inkomsten) op de passiefzijde beantwoord (zie §. 7).

1) Private uitgaven als indicie

21. In een (nog) niet gepubliceerd arrest van 19 november 1981 stelde het Hof van Cassatie dat uit de art. 228 en 229 W.I.B. volgt dat, om de juiste inning van de belastingen te verzekeren, de administratie de

(45) TIBERGHIE, A., *o.c.*, 248.

(46) Cass., 28 februari 1967, Tuerlinckx, *S.V.R.*, XX, 75; *Bull. Bel.*, 1968, 772.

verstrekking van alle inlichtingen mag vragen, zelfs indien deze in verband staan met het privé-leven van de belastingplichtige.

Het oordeelde dat deze wettelijke bepalingen niet indruisen tegen art. 8 van het verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, dat het recht van elk individu erkent op eerbied voor zijn privéleven. Dit artikel bepaalt in zijn tweede paragraaf immers dat de overheid zich mag mengen in de uitoefening van dit recht indien deze inmenging, zoals in het kader van de belastingheffing het geval is, voorzien is door de wet en in een democratische samenleving noodzakelijk is voor het economisch welzijn van het land. Dat lijkt ons een belangrijke uitspraak van het Hof van Cassatie, die we verder in deze bijdrage nog even zullen bespreken.

Zij bevestigt wel overduidelijk de mogelijkheid van de administratie private uitgaven in aanmerking te nemen en de nodige inlichtingen te bekomen om deze private uitgaven te achterhalen.

a) Uitgaven die leiden tot een blijvende vermogenstoename

2.2. Duurzame roerende consumptiegoederen; Waarschijnlijk staan we hier voor de categorie van indicïen waarrond de minste moeilijkheden rijzen. Het gaat met name over de aankoop van een huis, een tweede woonst, een wagen, een vliegtuig, een paard, e.d... Veelal worden we dus geconfronteerd met gemakkelijk waarneembare tekenen.

Effecten: Een grenscategorie, en tevens veel moeilijker waarneembaar, zijn de aandelen en de financiële activa met lange looptijd (obligaties, kasbons op langere termijn ...) Deze vormen duidelijk persoonlijke uitgaven die leiden tot de verwerving van een blijvend goed. Aandelen op naam vormen dan een gemakkelijker te achterhalen indicie dan de aankoop van aandelen aan toonder.

Eigen woning: De belastingadministratie stelt de belastingplichtige vrij vlug vragen over de oorsprong van de middelen die gediend hebben voor de bekostiging van een belangrijke uitgave. Senator Lagae haalde in een parlementaire vraag (47) twee gevallen aan van belastingplichtigen die dadelijk na het onderzoek inzake bouwwaarde van een nieuwe woning en de toepassing van de BTW een vraag om inlichtingen ontvingen nopens de oorsprong van de middelen die gediend hebben voor het betalen van het gebouw en vervolgens een bericht tot wijziging om de belastbare inkomsten van de jongste twee jaren te verhogen op grond van art. 247 W.I.B.

Ook het betalen van een schuld kan als teken of indicie aangewend worden. Het delgen van een schuld is een uitgave die een blijvende

(47) *Parl. Vr. en Antw.*, senaat, B.Z. 1979, 7 augustus 1979, 569, (Vr. Nr. 69, Lagae); *Bull. Bel.*, 1979, 1609.

verbetering van de vermogenssituatie van de vroegere schuldenaar tot gevolg heeft. Het is onverschillig of de betaling van de schuld door stortingen in speciën of door prestaties in natura geschiedt (48).

b) *Uitgaven die geen vermogenstoename tot gevolg hebben.*

2.3. Verbruiksgoederen en gezinsuitgaven : De uitgaven van deze categorie zijn moeilijker te achterhalen dan die uit de vorige categorie. In meer luxueuze richting vallen in dit verband uitgaven voor dienstpersoneel, gastronomische maaltijden, lidmaatschap van exclusieve clubs, e.d... te vermelden.

Hoofdbrok in deze categorie vormen echter de huishoudelijke uitgaven. De gezinsuitgaven vormen immers ongeacht hun bedrag een indicie van het bestaan van inkomsten door middel waarvan zij werden gedaan en kunnen dus, eventueel samen met andere elementen, als grondslag dienen voor de raming van de basis die belastbaar is naar tekenen en indicieën (49).

Deze uitgaven mogen in aanmerking genomen worden ongeacht hun grootte, zelfs indien aangetoond is dat de aangegeven inkomsten toestonden te voorzien in het onderhoud van het gezin (50). De huishoudelijke kosten mogen immers niet afgezonderd worden van de andere uitgaven. De raming van de belastbare grondslag op basis van de globale tekenen en indicieën vindt hier een toepassing. Anders zou het de belastingplichtige mogelijk zijn deze verschillende aanwendungen van middelen, aangetoond aan de hand van de verschillende indicieën, achtereenvolgens aan te rekenen op dezelfde aangegeven inkomsten, zodat de inkomsten dan de uitgaven nodig voor elk van deze aanwendungen afzonderlijk zouden te boven gaan. (51)

24. Raming van de huishoudelijke uitgaven : Het grote probleem bij het in aanmerking nemen van deze uitgaven als teken of indicie ligt in de schatting van de omvang ervan. Deze zal trouwens sterk variëren van gezin tot gezin. De administratie kan het bedrag van die uitgaven door middel van feitelijke vermoedens bewijzen (52).

(48) Brussel, 11 juli 1952, Van Houtte - Kaulen, aangehaald in *Comm. I.B.*, 247/14.

(49) SCHREUDER, E., *Les impôts sur les revenus*, 373. - TIBERGHIE, A., o.c., 248. en o.m. :

Cass., 7 november 1950, *Pas.*, 1951, I, 125; Luik, 20 november 1957, *Litt. S.V.R.*, XII, 385; Luik, 25 maart 1968, Gerard, *Bull. Bel.*, 1969, 363; Gent, 23 juni 1970, Fereens, *Bull. Bel.*, 1970, 2010.

(50) Cass., 11 mei 1954, *Pas.*, 1954, I, 778, aangehaald door SCHREUDER, E., o.c., 373.

(51) Cass., 7 november 1950, Duval, *S.V.R.*, X, 137; Cass., 31 maart 1953, Piette, *Pas.*, 1953, I, 598; Luik, 19 oktober 1952, Bourdon, aangehaald in *Comm. I.B.*, 247/19.

(52) Cass., 10 april 1951, Lecolier - Rombaut, *S.V.R.*, X, 330; Cass. 23 mei 1967, Vermaercke, *Pas.*, 1967, I, 1119; Brussel, 8 april 1952, Dutilleux, *S.V.R.*, X, 257.

De huishoudelijke uitgaven worden vastgesteld, rekening houdend met de samenstelling van het gezin van de belastingplichtige en met zijn levenswijze (kinderen die kostelijke studies doen, dienstboden, betaalde huur, auto's...) (53).

Zo oordeelde het Hof van Beroep van Brussel in 1965 dat een raming van de gezinsuitgaven op 100.000 Fr. per jaar, gesteund op de levenswijze van de betrokkenen gedurende de jaren 1954 en 1955, evenals op het feit dat zij een dienstmeisje in dienst hadden en voor private doeleinden gebruik maakten van een wagen van het merk "Mercury", gematigd en redelijk is (54). Hetzelfde Hof oordeelde reeds enkele maanden tevoren dat om het bedrag der inkomsten volgens tekenen en indicïen te bepalen, de huishoudelijke uitgaven op passende wijze berekend werden als vijfmaal de jaarlijkse in speciën betaalde huurprijs van het betrokken onroerend goed, verhoogd met de lasten (55).

25. Minimum voor levensonderhoud : Deze wijze van schatting van de gezinsuitgaven blijkt, indien het aantal in verband met deze materie gestelde parlementaire vragen tot dit besluit mag leiden, regelmatig betwist te worden en in vraag gesteld te zijn door de parlementsleden. Men aanvaardt dat bepaalde concrete gegevens zoals het betalen van een hoge huur, een duidelijk weelderig leven met dienstpersoneel, ... vaak het in rekening gebrachte bedrag voor gezinsuitgaven beduidend naar boven toe kunnen beïnvloeden. Meer vragen worden gesteld rond de raming van gezinsuitgaven voor gezinnen waar geen zulke duidelijke tekenen aanwezig zijn en waar enkel het feit dat een huishouding moet gevoerd worden kan weerhouden worden. Deze raming geschiedt dan vaak aan de hand van een *minimum voor levensonderhoud* dat aan een bepaald gezin wordt toegeschreven, zonder gebaseerd te zijn op bepaalde achterhaalbare elementen. Er bestaat bij de parlementsleden een klaarblijkelijke wens tot toepassing van vaste normen bij de vaststelling van een minimum voor levensonderhoud, om willekeur vanwege de belastingambtenaar tegen te gaan. Doorheen de reeks antwoorden van de minister van financiën op de verschillende vragen (56) menen wij volgende draad te bespeuren.

(53) *Comm. I.B.*, 247/20. *Parl. Vr. en Antw.*, kamer, 1967-1968, 19 december 1967, 149 (Vr. nr. 20, Leys); *Bull. Bel.*, 1968, 287. *Parl. Vr. en Antw.*, senaat, 1978»1979, 9 nov. 1978, 278 (Vr. nr. 14, Geerinck); *Bull. Bel.*, 1979, 311. De betaalde huur werd o.a. in aanmerking genomen door Brussel, 5 juni 1952, Ledermand, aangehaald in *Comm. I.B.*, 247/20.1.

(54) Brussel, 13 november 1965, Johansen, *Bull. Bel.*, 1967, 881; (55) Brussel, 18 mei 1965, Przednowik, *Bull. Bel.*, 1967, 865; (56) *Parl. Vr. en Antw.*, kamer, 1968-1969, 19 dec. 1967, 149 (Vr. Nr. 20, Leys); *Bull. Bel.*, 1968, 287; *Parl. Vr. en Antw.*, kamer 1967-1969, 14

Een minimum voor levensonderhoud, nodig voor de belastingplichtige en zijn gezin, kan wettelijk als teken of indicie aangewend worden om de belastbare grondslag te bepalen. Het is niet mogelijk normen te bepalen voor het vaststellen van het bestanddeel kosten voor levensonderhoud als indicie, aangezien de waarde van dat bestanddeel hoofdzakelijk afhangt van de feitelijke omstandigheden die eigen zijn aan elk geval, dat wil zeggen van de samenstelling van het gezin van de belastingplichtige en van zijn levenswijze.

Het in de personenbelasting belastbaar minimuminkomen is een fiscaal begrip, dat niet gebonden is aan het minimum voor levensonderhoud toegepast bij taxatie volgens tekenen en indicatiën. Het is om deze reden dat dit belastbaar minimuminkomen van art. 79 W.I.B. niet als maatstaf kan dienen voor het minimum voor levensonderhoud waaraan, wegens de hierboven vermelde redenen, geen op alle belastingplichtigen zonder onderscheid toepasselijke waarde kan worden toegekend.

26. De vraag kan gesteld worden of hier niet wordt afgeweken van de regel dat, vermits de tekenen en indicatiën die duiden op het bestaan van een goedgeheid, uitgangspunt vormen voor de constructie van een wettelijk vermoeden, hun bestaan door de administratie duidelijk dient bewezen te worden. Het Hof van Beroep van Antwerpen oordeelde dat de tekenen en indicatiën niet mogen vastgesteld worden op grond van veronderstellingen zoals 'U hebt in 1972 geleefd, dus hebt u 180.000 Fr. uitgegeven'. De fiscus moet de uitgaven van de belastingplichtige volmaakt bewijzen, "zoals betaling van een hoge huishuur, weeldeuitgaven, een bepaalde levenswijze, wijzend op een hogere goedgeheid (57).

27. Onze stellingname is dat de administratie niet zomaar een bedrag aan uitgaven voor levensonderhoud kan vooropstellen. Wij menen dat duidelijke uitgaven en tekenen moeten aanwezig zijn opdat de fiscus als indicie een bepaald bedrag voor levensonderhoud in aanmerking zou nemen. Echter zullen kosten voor levensonderhoud vaak als een soort afsluitende restuitgave in de opstelling van een vermogenstoestand worden opgenomen (zie infra). Aan de hand van tekenen en

januari 1969, 287 (Vr. nr. 22, Leys); *Bull. Bel.*, 1969, 388; *Parl. Vr. en Antw.*, kamer, 1968-1969, 4 maart 1969, 516 (Vr. nr. 48, Leys); *Bull. Bel.*, 1969, 737; *Parl. Vr. en Antw.*, senaat, 1969-1970, 17 februari 1970, 783 (Vr. nr. 22, Rutten); *Bull. Bel.*, 1970, 575; *Parl. Vr. en Antw.*, senaat, 1971-1972, 9 mei 1972, 524 (Vr. nr. 68, Goffart); *Bull. Bel.*, 1972, 1277; *Parl. Vr. en Antw.*, senaat, 1978-1979, 9 november 1978, 278 (Vr. nr. 14, Geerincx); *Bull. Bel.*, 1979, 311.

(57) Antwerpen, 22 mei 1979, *R.W.*, 1979-1980, 574.

indiciën werden dan een reeks uitgaven vooropgesteld, los van de uitgaven voor levensonderhoud. Indien deze uitgaven ofbestedingen reeds vrij dicht de aangegeven inkomsten benaderen, zal de administratie aanvoeren dat daarbovenop ook nog huishoudelijke uitgaven gebeurd zijn, wat een zeer eenvoudig aan te tonen evidentie is. Het hanteren van een minimum voor levensonderhoud zal dan aangewezen zijn om het bedrag van deze uitgaven te schatten. Daarbij zal men gematigd en op rationale wijze te werk gaan.

Bij de uitgaven voor levensonderhoud wordt dus ofwel hun bedrag geschat aan de hand van tekenen en indiciën, ofwel neemt men het noodzakelijkerwijze bestaan van huishoudelijke uitgaven zelf als indicie, waaraan dan een minimaal bedrag wordt gekoppeld. Steeds zal echter tegenbewijs vanwege de belastingplichtige mogelijk zijn (zie infra) en zal hij in het laatste geval bijvoorbeeld kunnen aanbrengen dat hij dagelijks bij familieleden eet en een zeer sober leven leidt.

2) Professionele uitgaven als indicie

28. Niet enkel persoonlijke uitgaven, doch tevens professionele uitgaven worden vermoed bekostigd te zijn door middel van belastbare inkomsten (58). Het wettelijk vermoeden geldt dus eveneens voor geldaanwendingen tot dekking van bedrijfsuitgaven; wel is enkel de uitslag van de balans tussen ontvangsten en uitgaven belastbaar (59).

Ook zal dus het feit dat een belastingplichtige in de loop van de eerste drie maanden van het jaar een bedrag aan investeringsgoederen spendeert, op grond van art. 247 W.I.B. een vermoeden wettigen dat de kostprijs ervan door mogelijke winstgevende zaken van de maanden januari, februari en maart of door andere verrichtingen werd betaald, ongeacht natuurlijk de mogelijkheid tot tegenbewijs vanwege de belastingplichtige (60).

3) Kapitaalsaccumulatie in geld of quasi-geld, en geldbewegingen.

29. **Principe:** Naast uitgaven die duiden op een bepaalde levensstandaard, kan ook een materieel feit, zoals het bezit van kapitalen, een teken of een indicie zijn, die belangrijker inkomsten laat vermoeden dan die welke aangegeven werden (61).

(58) TIBERGHIE, A., *o.c.*, 248.

(59) Gent, 14 maart 1975, bevestigd door Cass., 7 april 1976, Robrecht, *Bull. Bel.*, 1979, 282.

(60) Brussel, 8 mei 1973, Van den Brande, *Bull. Bel.*, 1973, 2332.

(61) *Comm. I.B.*, 247/11. - SCHREUDER, E., *o.c.*, 373.

VAN HOUTTE, J., *Beginnelsen van het Belgisch Belastingrecht*, 429.

Ook geldplaatsingen en sommen die de belastingplichtige aan beleggingen, voorschotten en aankopen van effecten besteed heeft, kunnen tekenen en indiciën zijn die door de administratie kunnen worden ingeroepen en door de feitenrechter in aanmerking kunnen worden genomen, door de eerste als bewijs en door de tweede ter beoordeling van de graad van gegoedheid van die belastingplichtige (62).

Een storting door de belastingplichtige op zijn bankrekening gedaan, vertegenwoordigt een teken of indicie en wordt vermoed afkomstig te zijn van belastbare inkomsten (63). Hetzelfde geldt voor een verhoging van het credit-saldo op een lopende rekening van de belastingplichtige in de vennootschap waarvan hij venoot-zaakvoerder is en voor sommen die gestort zijn en daarna werden opgenomen, zonder dat bekend is welke hun afkomst en vervolgens hun aanwending was (64), en voor een verhoging van het credit op de lopende rekening van de belastingplichtige in een vereniging waar hij deel van uitmaakt (65).

Geldverhandelingen van de echtgenote van de belastingplichtige, waaruit geldmiddelen blijken waarvan de oorsprong door geen positieve en controleerbare gegevens verantwoord wordt, werden eveneens als indicie ingeroepen om de belastbare inkomsten van de echtgenoot te bepalen (66).

30. Het beleggingsvermoeden : De belastingadministratie stelt dat indien een belastingplichtige jaar na jaar meer inkomsten geniet dan hij uitgaven doet, dit belangrijk indiciaire overschot de administratie in principe toelaat het bestaan aan te tonen van beleggingen die a priori inkomsten opleveren. Dat overschot dat de aard heeft van een kapitaal, zal als dusdanig niet aan de inkomstenbelasting onderworpen zijn, alleen de opbrengst -huidige en toekomstige- van dat kapitaal is belastbaar (67). Hier schuilt echter een twistpunt. De bovenstaande stelling van de administratie is voor kritiek vatbaar.

Inderdaad werd aan de administratie enkel een wettelijk vermoeden ter beschikking gesteld dat een antwoord levert op de vraag van waar het geld komt dat werd aangewend. In deze zin zullen wij verder aantonen dat indien de belastingplichtige als tegenbewijs aanvoert dat hij een

(62) Cass., 20 februari 1958, Van Keerbergen, *S.V.R.*, XII, 607; Cass., 16 november 1960, Wwe. Kririne, *S.V.R.*, XIV, 456; Cass., 21 januari 1969, Rimbart, *Bull. Bel.*, 1969, 1918.

(63) Cass., 14 juni 1960, Van Parijs en cons., *S.V.R.*, XIV, Cass., 8 januari 1973, Coenen, *Bull. Bel.*, 1973, 1078;

(64) Gent, 9 mei 1975, Verdegen, *Bull. Bel.*, 1977, 121.

(65) Brussel, 5 november 1969, rechthebbenden van wijlen M. Muhlstein, *Bull. Bel.*, 1970, 1977.

(66) Cass., 3 januari 1967, Landau, *Bull. Bel.*, 1967, 714.

(67) *Parl. Vr. en Antw.*, kamer, B.Z. 1979, 22 mei 1979, 450 (Vr. nr. 50 Dupré); *Bull. Bel.*, 1979, 1043.

som aan liggend geld te zijner beschikking had, doordat er zich de vorige jaren spaarmogelijkheden hebben voorgedaan, hij met positieve en controleerbare gegevens zal moeten aantonen dat hij die som bij het begin van de belastbare periode effectief te zijner beschikking had. Het aantonen van het bestaan van spaarmogelijkheden alleen, zal niet voldoende zijn.

De wetgever verleende aan de administratie echter geen wettelijk vermoeden om de vraag te beantwoorden, *'waar ging het geld naar toe?'* De fiscus zou dus eerst zelf moeten bewijzen waar het geld naar toe is en mag dat eventueel met vermoedens, niet met veronderstellingen. Vervolgens pas, zal eventueel enig inkomen mogen belast worden. Wanneer de fiscus echter gaat veronderstellen dat 'verdwenen geld' a priori inkomsten opbrengt, zal de belastingplichtige aan de administratie kunnen tegenwerpen dat het loutere feit dat er spaarmogelijkheden waren in de voorgaande jaren, niet bewijst dat die besparingen nog in één of andere vorm aanwezig zijn en dus inkomsten kunnen opleveren (68). Het feit dat het loutere bestaan van spaarmogelijkheden in de voorgaande jaren, geen bewijs oplevert van het feit dat in de loop van de belastbare periode deze sommen nog beschikbaar zijn, is dus een zwaard dat aan twee kanten snijdt. De belastingplichtige dient een bijkomend bewijs te leveren i.v.m. de beschikbaarheid van geldmiddelen en de administratie zou volgens deze redenering eveneens een aanvullend bewijs moeten leveren i.v.m. de aanwezigheid en dus het voortbrengen van inkomsten van de geldmiddelen.

31. Dit geheel kan verduidelijkt worden aan de hand van twee voorbeelden uit *de rechtspraak*. In de eerste zaak is de belastingplichtige in wiens nadeel de administratie taxeerde op grond van tekenen en indiciën een geneesheer wiens echtgenote twee grondeigdommen gekocht had in Frankrijk ter waarde van 2.579.495 Fr., terwijl de voor 1967 aangegeven inkomsten 813.951 Fr. bedroegen. De belastingplichtige werd verzocht aan te tonen dat hij op 1 januari beschikte over 1.754.416 Fr. aan liggend geld en dat hij dit geld had besteed voor de aankoop van de gronden, indien hij dit bewijs niet kon leveren, zou de administratie zijn belastbare inkomsten op 2.547.088 Fr. brengen. De geneesheer voerde aan dat hij zijn geld thuis in een kluis bewaarde om er dadelijk te kunnen over beschikken, en dat het verlies aan interest hem niet deerde daar hij ook steeds belangrijke sommen op zijn postrekening laat waar ze eveneens geen enkele interest opbrengen. Bij controle bleek dat de man inderdaad belangrijke bedragen van zijn postrekening had opgenomen.

(68) TIBERGHIE, A., "Geld ontvangen? Dus inkomsten?,, *De Standaard*, 7 oktober 1979.

Om de aanschaffingsprijs te voldoen, had de geneesheer het geld uit zijn kluis gehaald en per trein in een tas naar Luxemburg getransporteerd waar het geld op een bank gedeponneerd werd, die het dan overschreef naar Frankrijk, dit om van de gunstige wisselkoers op de vrije markt te kunnen genieten.

Het Hof stelde de geneesheer in het gelijk en wees de opmerkingen van de administratie van de hand. Het merkte hierbij o.a. op dat de opwerping van de administratie waarbij aangevoerd wordt dat de bedragen voor privé-uitgaven die opgenomen zijn in de staat van het patrimonium van de belastingplichtige van 1958 tot 1967 bespottelijk laag zijn rekening houdend met de standing die een dokter in de geneeskunde verplicht moet ophouden, elke grond mist omdat zoals iedereen ook een dokter in de geneeskunde er de hoge of bescheiden standing op nahoudt die hij meent bij hem te passen.

Het staat tevens elke belastingplichtige vrij aanzienlijke liquide middelen improодукief te bewaren (69).

32. Een ander arrest in dezelfde zin sprak zich uit omtrent een probleem rond een hypothecaire lening van 300.000 Fr. die door een bejaard echtpaar was toegestaan en door de administratie was weerhouden als indicie waaruit een hogere graad van gegoedheid blijkt, waarbij dus vermoed werd dat de 300.000 Fr. gefinancierd waren door belastbare inkomsten. Het Hof onderzocht de situatie van het echtpaar dat slechts 116.750 Fr. als inkomen had aangegeven en waarvan de man ziek was. Het oordeelde eveneens rekening houdend met de leeftijd van de betrokkenen, dat het belegd kapitaal beschouwd diende te worden als "tijdens vele jaren opgepotte besparingen die vroeger niet waren belegd," (70).

Deze uitspraak gaat dus in tegen het vermoeden van belegging (in casu, van de opgepotte spaargelden) dat de administratie in principe hanteert. Deze hypothese van de administratie wordt blijkbaar regelmatig aangevallen door de rechtspraak (71). Ook het Hof van Beroep van Brussel bestempelde in het eerste besproken arrest de thesis van de administratie als 'blote beweringen' en als 'op niets berustende veronderstellingen' (72). Nogmaals blijkt duidelijk dat het wettelijk vermoeden dat door de administratie gehanteerd wordt enkel slaat op de

(69) Brussel, 1 december 1976, *Alg. Fisc. T.*, 1979, 52.

(70) Gent, 24 juni 1980, *Alg. Fisc. T.*, 1980, 246.

(71) Cass., 19 november 1981, Hardy - Spirlet, niet gepubliceerd. Brussel, 21 december 1978, Soeur, niet gepubliceerd. Brussel, 5 mei 1981, Noach, niet gepubliceerd. Brussel, 24 juni 1981, Imbrechts, niet gepubliceerd.

(72) Aangehaald in: *Parl. Vr. en Antw.*, B.Z. 1979, 2 oktober 1979, 1687 (Vr. nr. 176, Knoops); *Bull. Bel.*, 1979, 2189.

vraag naar de oorsprong van de middelen en niet op de vraag waar de middelen naartoe zijn gegaan (zie nr. 30).

33. Ten slotte werd eveneens geoordeeld dat een som die ten nadele van de belastingplichtige gestolen werd, niet redelijkerwijze als een indicie kan aanzien worden (73). De bezittingen die de belastingplichtige in oktober 1944 aangaf op grond van de wetten op de monetaire sanering (de Gutto-operatie), konden wel door de administratie worden ingeroepen als tekenen of indiciën waaruit een hogere graad van gegoedheid bleek dan uit de aangegeven inkomsten (74).

§ 6) Het door de belastingplichtige te leveren tegenbewijs

1) Het principe

34. Tot hiertoe werden steeds de mogelijkheden besproken die de administratie heeft om op basis van tekenen en indiciën een aanslag te vestigen ; de bal was steeds in het kamp van de belastingadministratie. Het gevolg van taxatie volgens tekenen en indiciën voor de belastingplichtigen is een grotere belastingschuld. Indien deze het echter met de hogere aanslag niet eens is, zal hij een bezwaarschrift indienen. Hij kan in de eerste plaats aantonen dat de door de administratie ingeroepen tekenen en indiciën niet toepasselijk zijn, dat de mooie wagen zijn eigendom niet is, dat hij tijdens een lange reis niet op hotel sliep maar in een optrekje van een familielid, e.d. ... Hij kan in de tweede plaats de schatting van de uitgaven en dus van een vermoed inkomen op basis van de tekenen en indiciën als overdreven bestempelen en dus in vraag stellen. In dit verband kaderen de vragen van de verschillende parlementsleden over de schatting van een minimum voor levensonderhoud. Tot slot kan hij aantonen dat bepaalde uitgaven niet bekostigd werden door belastbare inkomsten uit het beschouwde belastbare tijdperk. Hier staan we dan voor het specifieke tegenbewijs dat wij in deze paragraaf zullen behandelen en dat er precies op gericht is het wettelijk vermoeden te ontkrachten dat aan de meeruitgaven niet aangegeven belastbare inkomsten beantwoorden.

Uit de tekst van art. 247 W.I.B. blijkt reeds overduidelijk dat het ingestelde wettelijk vermoeden een vermoeden juris tantum is, dat dus voor tegenbewijs vatbaar is. De belastingplichtige zal dus als tegenbewijs moeten aantonen dat de uit tekenen en indiciën blijkende gegoedheid, uit andere inkomsten voortvloeit dan die welke door de inkom-

(73) Luik, 16 april 1951, aangehaald door SCHREUDER, E., *o.c.*, 373.

(74) Cass., 10 april 1951, *Pas.*, I, 532.

stenbelasting kunnen worden aangeslagen, of uit inkomsten die tijdens een vroegere periode dan de belastbare periode zijn verkregen (75), of dat aan die gegoedheid helemaal geen inkomsten beantwoorden doch bijvoorbeeld een lening.

Het bestaan van de lening zal hij dan moeten bewijzen en indien hij aanvoert dat de middelen voortkomen uit een vorige periode zal hij moeten optornen tegen het vermoeden van belegging dat de administratie in principe hanteert (zie echter de kritiek hierop in nr. 30) en aantonen dat hij 'liggend geld' had bij het begin van de belastbare periode.

2) Positieve en controleerbare gegevens

35. Het volstaat niet dat de belastingplichtige gewone beweringen aanvoert tegen het wettelijk vermoeden in, hij moet positieve en controleerbare gegevens bijbrengen (76).

Door het Hof van Cassatie werd gesteld dat wanneer de belastbare basis wettig werd bepaald volgens tekenen en indicïën van een hogere graad van gegoedheid en de belastingplichtige als tegenbewijs feitelijke vermoedens inroept, de administratie zich er toe mag beperken op te komen tegen de als vermoedens aangevoerde elementen, zonder dat zij nog een bewijs hoeft in te brengen (77). Ook gedeeltelijke opmerkingen met het oog op een kunstmatige ontzenuwing van een vermogensbalans leiden de belastingplichtige niet naar de bewijslast die op hem rust (78).

36. **Liggend geld** : De belastingplichtige kan als tegenbewijs aanvoeren dat hij bij het begin van de belastbare periode een bezit aan liggend geld had, dat hij aangewend heeft om het surplus aan uitgaven te financieren. Hij zal dat bezit dan door middel van positieve en controleerbare gegevens moeten bewijzen en niet volstaan met de verwijzing naar spaarmogelijkheden in de loop van de voorgaande jaren doch tevens moeten aantonen dat hij dat gespaarde geld nog in zijn bezit had (79).

(75) Cass., 26 oktober 1965, Vanden Bossche, *S.V.R.*, XVIII, 633; Cass., 8 oktober 1968, Driscart, *Bull. Bel.*, 1969, 84.

(76) Zie o.m.: Cass., 3 april 1951, Van Erck - Koyen, *Pas.*, 1951, I, 514; Cass., 10 april 1951, Lavend'homme, *Pas.*, 1951, I, 544; Cass., 29 oktober 1960, Hanne, *S.V.R.*, XIV, 472; Cass., 3 september 1963, Driscart, *S.V.R.*, XVII, 316.

(77) Cass., 29 oktober 1960, Hanne, *S.V.R.*, XIV, 472.

(78) Luik, 5 juni 1967, Collin, *Bull. Bel.*, 1974, 2253; Brussel, 25 mei 1979, Van Alstein, aangehaald in *Parl. Vr. en Antw.*, B.Z., 1979, 2 oktober 1979, 1687 (Vr. nr. 176, Knoops); *Bull. Bel.*, 1979, 2189.

Er zal bovendien geen rekening gehouden worden met liquide middelen bij het begin van het belastbaar tijdperk in de mate dat men kan beschouwen dat zij gecompenseerd worden door de liquide middelen die bij het einde van het tijdperk nog voorhanden zijn.

37. Leningen : Ook het bestaan van een lening moet door positieve en controleerbare gegevens aangetoond worden. Een lening toegestaan door een dicht familielid, waarvan geen bewijs bestaat en waarvan niet kan worden aangetoond dat het bedrag op post- of bankrekening of spaarboekje heeft gestaan (80), een lening waarvan geen bewijsstukken bestaan en waarbij lener en uitlener zich tegenspreken omtrent de terugbetaling ervan (81) zal niet aanvaard worden en als niet voldoende bewezen worden bestempeld.

In de gevallen waar ouders financiële steun verlenen aan hun kinderen zullen veelal geen bewijsstukken bestaan en zullen enkel mondelinge verklaringen kunnen worden aangebracht. "Deze toestand,, aldus de minister van financiën, "kan principieel niet worden aangevoerd als tegenbewijs. Om zich echter ten volle te kunnen uitspreken zou men moeten kennis hebben van al de feitelijke omstandigheden eigen aan ieder geval,, (82).

Nochtans sluit art. 1341 B.W. niet uit dat het mogelijk is het bewijs van een aangegane lening tegenover de administratie door getuigenissen te leveren. Het behoort echter de administratie toe de bewijskracht van de voorgelegde attesten te beoordelen aan de hand van de feitelijke gegevens van de zaak (83). Het Hof van Beroep van Gent aanvaardde dan ook het bewijs van een lening van een schoonzoon aan zijn schoonvader op grond van de beweringen van schoonvader en schoonzoon, waarbij bovendien de schoonzoon de oorsprong van die som grotendeels kon uitleggen. Het Hof oordeelde dat het bestaan van de lening bewezen werd, ook al werd geen kontrakt opgesteld en werden geen interesten bedongen. Het merkte trouwens op dat een geschrift en het bedingen van interesten zelfs eerder verdacht zouden zijn (84).

38. Een eigenaardige zaak is wel de volgende. Een belastingplichtige riep ter verantwoording van een vermogensaccres leningen in. De roerende voorheffingen verschuldigd voor vier verlopende jaren in verband met de interesten van deze leningen worden vervolgens in globo

(80) Antwerpen, 30 juni 1980, *Alg. Fisc. T.*, 1981, 111.

(81) Antwerpen, 16 oktober 1979, *Alg. Fisc. T.*, 1980, 43.

(82) *Parl. Vr. en Antw.*, 1975-1976, 30 maart 1976, 1138 (Vr. nr. 85, De Rore); *Bull. Bel.*, 1976, 1138.

(83) Brussel, 25 september 1974, Casteleyn, *Bull. Bel.*, 1975, 2143.

(84) Gent, 30 december 1977, *J. dr. fisc.*, 1979, 149.

gestort. Het Hof van Beroep van Gent oordeelde dat de betaling van de roerende voorheffing niet aantoonde dat de leningen en de betaling van interesten echt zijn. Ook het ontvangen van deze voorheffingen zonder voorbehoud door de ontvanger van de directe belastingen bewijst de werkelijkheid van de leningen niet vermits het de normale taak is van deze ambtenaar de voorheffingen te ontvangen (85). Door uitspraken in deze in wordt voorkomen dat door collusie tussen ontlenen en uitlenen belastingplichtige zou kunnen kiezen tussen de verhoging van de aanslag volgens tekenen en indiciën, en het betalen van de roerende voorheffing op interesten, doordat hij in het tweede geval het bestaan van de lening, door een betaling in globo van roerende voorheffingen op de interesten zou kunnen bewijzen.

39. Het volstaat als tegenbewijs niet steeds aan te tonen dat men een som ter beschikking had die geen belastbare inkomsten uitmaakten. Soms zal men daarenboven moeten bewijzen dat op het moment van de bewuste uitgaven men die som nog steeds in handen had of dat ze inderdaad voor die uitgaven is aangewend (86).

Ook het feit dat in de loop van de belastbare periode een som van een bankrekening werd afgenomen, zonder dat enige concrete aanwijzing nopens de aanwending ervan verstrekt wordt kan het vermoeden afgeleid uit de door de administratie ingeroepen tekenen en indiciën niet teniet doen, indien de som alleszins niet tot de dekking van de in aanmerking genomen beleggingen en uitgaven kan hebben gediend.

§ 7) De procedure.

40. Bij taxatie volgens tekenen en indiciën is het de belastingambtenaar die de tekenen en indiciën moet opsommen die de onontbeerlijke grondslag vormen voor een aanslag op grond van art. 247 W.I.B. Evenwel kan de belastingplichtige tegen die tekenen en indiciën het bewijs leveren dat de aangetoonde gegoedheid niet of slechts in beperkte mate voortvloeit uit belastbare inkomsten. "Men wordt er dan dikwijls toe gebracht,, aldus de minister van financiën, "om op een billijke wijze rekening te houden met alle handelingen van aankoop, verkoop of wederbelegging van goederen gedurende de onderzochte periode, een zogenaamde 'vermogensafrekening' op te stellen die tegelijk de vermogenstoestand van de belastingplichtige, zijn levenswijze en in feite alle positieve en negatieve elementen van het probleem in beschouwing neemt. Het is duidelijk dat in dat stadium met de medewer-

(85) Gent, 16 oktober 1970, Meysman, *Bull. Bel.*, 1970, 1263.

(86) Antwerpen, 16 oktober 1979, *Alg. Fisc. T.*, 1980, 43; Antwerpen, 30 juni 1980, *Alg. Fisc. T.*, 1981, 111.

king van de belastingplichtige een meer objectieve en juiste berekening kan worden gemaakt,, (87).

41. Vraag om inlichtingen: Indien een belastingplichtige een inkomstcijfer aangeeft dat kennelijk minder bedraagt dan de uitgaven die aan de hand van tekenen en indicieën werden achterhaald, vraagt de hoofdcontroleur van de belastingen aan de betrokkene hem uit te leggen waar hij de middelen vandaan haalt tot het voeren van de levensrant waarop de tekenen en indicieën, die dan moeten worden opgegeven door de administratie, wijzen. De belastingplichtige is wettelijk verplicht binnen de termijn van een maand alle inlichtingen te verstrekken die van hem worden gevorderd voor de controle van zijn inkomsten (88). Wanneer hij meent dat de gevraagde inlichtingen een te omvangrijk werk vergen of gemakkelijk kunnen worden bekomen door nazicht van zijn boekhouding, kan hij met de belastingdiensten overleggen wat moet worden gedaan zonder de administratieve lasten van zijn onderneming buitenmate te verzwaren (89).

Verstrekt de belastingplichtige een aanneembare uitleg met behoorlijke bewijzen, zoals bijvoorbeeld het bewijs dat hij van zijn kapitaal leeft, dat hij leningen van private aard heeft aangegaan, ... dan beoordeelt de hoofdcontroleur de gegeven uitleg 'met de vereiste bevattelijkheidszin' (90).

42. Wijziging van de aangifte: Indien de belastingplichtige geen positieve en controleerbare elementen aanbrengt of zo hij de hoofdcontroleur niet overtuigt van de juistheid van zijn aangifte, verbetert deze ambtenaar het cijfer van het aangegeven inkomen. Daartoe steunt hij op de ter kennis van de belastingplichtige gebrachte en niet door hem ontkende tekenen en indicieën, mits hij de waarde vermeldt die hij er aan toekent.

De administratie zendt de belastingplichtige door middel van een aangetekend schrijven een "*Bericht van wijziging van aangifte*," en brengt hem op de hoogte van het bedrag dat zij in de plaats wil stellen van de aangegeven inkomsten (91). Deze schriftelijke verwittiging van de belastingplichtige is een substantiële vereiste waarvan de niet naleving de

(87) *Parl. Vr. en Antw.*, kamer, 1980-1981, 7 april 1981, 2651. (Vr. nr. 192, De Greve); *Bull. Bel.*, 198, 1285.

(88) Art. 222 W.I.B.

(89) *Parl. Vr. en Antw.*, senaat, 1979-1980, 27 november 1979, 343 (Vr. nr. 15, Pede); *Bull. Bel.*, 1980, 269.

(90) Aldus de *Comm. I.B.*, 1978, 247/10.

(91) Art. 251 W.I.B.

nietigheid van de verbeteringsprocedure met zich meebrengt (92). De belastingplichtige kan dan binnen de maand zijn schriftelijke opmerkingen binnenbrengen. Deze termijn is verlengbaar en de aanslag mag slechts na het verstrijken van deze termijn gevestigd worden tenzij de belastingplichtige schriftelijk instemt met de opgegeven belastbare basis of indien de belangen van de schatkist in gevaar zijn (93).

43. Fiscale commissie: Indien tussen de hoofdcontroleur die de aanslag vestigt en de belastingplichtige een blijvend geschil heerst over het bedrag van de belastbare inkomsten, kan de fiscale commissie verzocht worden advies te geven omtrent dit bedrag (94). De wettelijke opdracht van deze commissie bestaat erin te beraadslagen over het inkomstenbedrag van de belastingplichtige (95). De raadpleging van deze commissie is echter niet verplicht en het enige gevolg dat de wet aan de raadpleging ervan hecht betreft de bewijslast van de belastbare inkomsten (96).

Wanneer de door de controleur vastgestelde belastbare basis overeenstemt met het advies van de fiscale commissie, heeft de schatting van het belastbaar inkomen niet de waarde van een eenvoudige beoordeling, maar wel van een wettelijk vermoeden dat door de belastingplichtige slechts kan worden teniet gedaan door het bewijs van het juiste bedrag van zijn inkomsten. In dit stadium zal de belastingplichtige niet meer gemachtigd zijn de door de commissie in aanmerking genomen tekenen en indiciën te betwisten (97).

Men staat immers reeds een stap verder in de procedure. Het wettelijk vermoeden dat eigen is aan de taxatie volgens tekenen en indiciën en waardoor uitgaven vermoed worden bekostigd te zijn door belastbare inkomsten, dient dan ook duidelijk onderscheiden van het wettelijk vermoeden dat gehanteerd wordt na het advies van de fiscale commissie en waar het gaat om het bedrag aan inkomsten dat uit de weerhouden tekenen en indiciën kan afgeleid worden.

Wanneer de belastbare grondslag zoals hij door de controleur werd vastgesteld strijdig is met het advies van de fiscale commissie, berust de bewijslast op de administratie voor het deel van het door de controleur vooropgestelde belastbare inkomen dat de raming van de commissie

(92) Cass., 30 oktober 1956, Van Haecht, *Pas.*, 1957, I, 248; Cass., 21 mei 1959, Funcken, *Pas.*, I, 955.

(93) Art. 251 W.I.B.

(94) Art. 252 W.I.B.

(95) Luik, 24 december 1954, Huet, aangehaald in *Comm. I.B.*, 252/42.

(96) Cass., 14 januari 1946, Marland, *S.V.R.*, IX, 298; Cass., 16 september 1958, Herman, *S.V.R.*, XII, 641; Cass., 11 februari 1960, Vanderherrewegen, *Pas.*, 1960, I, 680.

(97) Luik, 12 april 1972, Rosaux, *Bull. Bel.*, 1973, 1414.

sie overtreft (98). In dit geval is de administratie niet beperkt in haar bewijsmiddelen (99).

44. Procedure bij ambtshalve taxatie (art. 256): Indien de administratie ambtshalve overgaat tot taxatie volgens tekenen en indicatiën op grond van art. 256 W.I.B. (zie nr. 4), dient zij alvorens de aanslag te vestigen per aangetekend schrijven de belastingplichtige kennis te geven van de redenen waarom zij van de procedure gebruik maakt, van het bedrag van de inkomsten en andere gegevens waarop de aanslag zal steunen en van de wijze waarop de inkomsten en de gegevens zijn vastgesteld (100).

Zij zal dus de tekenen en indicatiën aanduiden waarop zij zich bij de aanslag baseerde. De belastingplichtige geniet in principe van een termijn van een maand om zijn opmerkingen schriftelijk in te dienen en de aanslag mag in principe niet voor het verstrijken van deze termijn gevestigd worden (101). De belastingplichtige dient het juiste bewijs te leveren van zijn belastbare inkomsten en van de andere in zijnen hoofde in aanmerking komende gegevens, tenzij hij aantoont dat wettige redenen hem hebben belet tijdig te reageren op de kennisgevingen van de administratie, of indien de aanslag gevestigd werd voor het verstrijken van de termijn van een maand omdat de rechten van de schatkist in gevaar verkeerden (102).

45. Met de bovenstaande procedure bevinden wij ons in het stadium van de taxatieprocedure, die dient te onderscheiden worden van de reclamatieprocedure.

Bij deze taxatieprocedure wordt op het niveau van de (hoofd-)controleur van de belastingen de belastingaangifte gecontroleerd en vervolgens de aanslag gevestigd. In het kader van deze procedure heeft de administratie niet het recht inlichtingen te vragen of te bekomen van de financiële instellingen en is het bankgeheim volledig (103). Wel mogen aan de belastingplichtige inlichtingen gevraagd worden over zijn bankverrichtingen.

46. Indien de belastingplichtige de aanslag, zoals hij na de hierboven beschreven procedure is gevestigd, betwist zal hij een bezwaarschrift indienen en belanden we in de reclamatieprocedure. In dit kader wordt

(98) Luik, 22 november 1974, Tavano, *Bull. Bel.*, 1975, 114.

(99) Luik, 6 november 1962, Kreit, *Bull. Bel.*, 1963, 2293.

(100) Art. 256, lid 2, W.I.B.

(101) Art. 256, laatste lid, W.I.B.

(102) Art. 257, W.I.B.

(103) *Comm. I.B.*, 228/7.

het door de belastingplichtige ingediende bezwaarschrift onderzocht door de inspekteur, wordt de beslissing in principe genomen door de directeur der geschillen en heeft de administratie het recht om onder bepaalde voorwaarden inlichtingen te bekomen bij de financiële instellingen (104). Tegen de beslissingen van de directeur kan in beroep gegaan worden bij het Hof van Beroep.

§ 8) Slotbeschouwingen.

Naar de vermogensafrekening

47. Tijdens de Franse revolutie en gedurende de hele 19e eeuw werd een indiciaire belasting gemotiveerd op grond van bescherming van de belastingplichtige tegen inquisitoriaal optreden van de overheid.

Toen in 1930 in België opnieuw een indiciaire inkomstenbelasting werd ingevoerd, was één van de redenen de zekere weerzin die de belastingplichtigen hadden tegenover het invullen van een belastingaangifte. Deze verplichting druiste in tegen het Belgisch gemoed (zie nr. 2).

Daar waar tekenen en indicatiën in het kader van art. 247 W.I.B. aangevend worden, kan de belastingplichtige juist door deze procedure gedwongen worden tot een vergaande medewerking met de belastingadministratie. Hij zal aan de hand van positieve en controleerbare gegevens het tegenbewijs dienen te leveren, dat het vermoeden ontkracht dat de indiciair vastgestelde uitgaven door belastbare inkomsten, en dus het vastgestelde surplus aan uitgaven door niet aangegeven belastbare inkomsten, bekostigd werden.

48. Op deze wijze komt men er toe een vermogentoestand op te stellen, een vermogensafrekening uit te werken waarbij op de debetzijde de aangegeven inkomsten, het verschil in liggend geld tussen begin en einde van de belastbare periode en de beschikbare middelen op grond van leningen e.d. voorkomen.

De uitgaven of beleggingen komen op de creditzijde. Deze uitgaven zijn aan de hand van tekenen of indicatiën bewezen. Een restklasse, de uitgave die steeds in aanmerking wordt genomen, vormen de huishoudelijke uitgaven die geschat zijn met behulp van tekenen of indicatiën, of die zelf gewoon in globo als indicie in aanmerking genomen worden waarbij er een minimumbedrag, een minimum voor levensonderhoud, wordt aan verbonden.

Beter ware het misschien te spreken van een 'cash-flow' die wordt opgesteld, omdat de andere gebruikte termen meer een idee oproepen

(104) Art. 275 W.I.B.

van een statisch doorsnedebeeld, een vergelijking van actief en passief, van vermogen, en kapitaal en leningen. In dit kader echter, waar geen sprake is van een vermogensbelasting doch van een inkomstenbelasting, zal de vermogensafrekening dan eerder de richting uit gaan van een cash-flow waar de vraag gesteld wordt naar de oorsprong van de bestede middelen.

Een creditsaldo, een overschot van uitgaven op beschikbare middelen, zou dus wijzen op niet aangegeven inkomsten, tenzij de belastingplichtige een andere oorsprong van de middelen bewijst waardoor het geheel opnieuw in evenwicht komt, of het saldo vermindert.

Het is duidelijk dat pogingen door de belastingplichtigen ondernomen worden om bepaalde uitgaven voor de fiscus verborgen te houden, zodat hij bij een evenwichtige vermogensafrekening, doch met te gering rekeningtotaal bepaalde niet aangegeven inkomsten niet zouden blijken.

Grafisch voorgesteld bekomen wij dus :

A		B		
debet	credit	debet	credit	
Loon	vakantie	loon	vakantie	
	kosten wagen		wagen	
Salo liq	• • •		• • •	• • •
	leningen		• • •	• • •
verkoop effecten	gezins-uitgaven	saldo liq.	• • •	
		leningen	gezins-uitgaven	
		credit-saldo		

De rekening onder A is in evenwicht, voor elk van de bewezen uitgaven werd de oorsprong van de middelen aangetoond. Bij de rekening onder B is er een surplus van uitgaven, daartegenover staat op de debetzijde dan het creditsaldo, dit wordt vermoed te bestaan uit niet aangegeven belastbare inkomsten.

2) Tekenen en indiciën, een inbreuk op de private levenssfeer?

Gezien de plicht tot samenwerking met de administratie die op de belastingplichtige rust, gezien de mogelijkheid die aan de fiscus geboden wordt allerhande inlichtingen te bekomen om aldus o.a. een vermoegenstoestand op te stellen, kan men zich de vraag stellen naar de mate waarin het gebruik van tekenen en indiciën wenselijk is bij de controle van de aangifte en tot waar het recht van de administratie reikt.

Het is evident dat is een systeem waarbij de belasting geheven wordt op grond van een belastingaangifte, een grondige controle van deze aangifte moet doorgevoerd worden. Naarmate de belastingdruk stijgt zal deze controle daarenboven accurater moeten worden, daar de fraude-neging eveneens zal verhogen. In het kader van een hanteerbare en een zekere controle worden aan de administratie bewijsmiddelen ter hand gedaan, vermoedens worden in het leven geroepen waardoor de bewijsplicht wordt omgekeerd en een meer inquisitoriaal optreden wordt aanvaard.

Tegenover deze vrij ver gaande controlemogelijkheden van de administratie staat het recht van de belastingplichtige op eerbiediging van zijn privé-leven (105). Dit recht verleent hem een immuniteits-sfeer tegenover het openbaar gezag en dus ook tegenover de belastingadministratie.

Het is duidelijk dat op een bepaald punt de belangen van de fiscus en het recht op eerbiediging van het privé-leven met elkaar in botsing kunnen komen. Een juistere en dus rechtvaardigere belastingheffing door middel van uitgebreide controlemogelijkheden kan in strijd zijn met een goede bescherming van het privé-leven.

“Nécessité d’exactitude, danger d’inquisition, voilà les termes du problème,” (106).

In Frankrijk schijnt men nogal terug te schrikken voor al te inquisitoriaal optreden van de administratie. In verband met de ambtshalve taxatie op grond van ‘dépenses ostentibles et notoires’, waar de huis-houdelijke uitgaven onder begrepen zijn, stelt de officiële commentaar op de Code Général des Impôts immers dat het gaat om “une disposition exceptionnelle dont la nature répressive est évidente... Cette procédure doit donc être utilisée avec plus de prudence encore que celle de l’article 168 C.G.I.,” (107)

(105) Art. 8 Europees Verdrag ter bescherming van de Rechten van de Mens.

(106) LAFERRIERE, J. en WALINE, M., *Traité élémentaire de science et de législation financière*, 1952, 295.

(107) Ministère du Budget, Direction Générale des Impôts, Service de l’Administration générale, *Guide pratique de l’examen approfondi de la situation fiscale personnelle*, Paris, 1975, 193.

In België wordt de taxatie volgens tekenen en indiciën in de rechtspraak niet zozeer als een zeer uitzonderlijke procedure aanzien. Toch wordt de belastingadministratie herhaaldelijk door de rechtbanken geremd indien ze te voortvarend optreedt bij het hanteren van art. 247 (zie nr. 31 e.v.).

Anderzijds heeft het Hof van Cassatie recentelijk de fiscus een aardige ruggesteun verleend (108). In een arrest van 19 november 1981 stelde het immers dat uit art. 228 en 229 W.I.B. volgt dat, om de juiste inning van de belastingen te verzekeren de administratie de verstreking van alle inlichtingen mag vragen, zelfs indien deze in verband staan met het privé-leven van de belastingplichtige.

Het oordeelde dat deze wettelijke bepalingen niet indruisen tegen art. 8 van het verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, dat het recht van elke individu erkent op eerbied voor zijn privé-leven. Dit artikel bepaalt in zijn tweede paragraaf dat de overheid zich mag mengen in de uitoefening van dit recht indien deze inmenging, zoals in het kader van de belastingwetgeving het geval is, voorzien is door de wet en in een democratische samenleving noodzakelijk is voor het economisch welzijn van het land.

Met dit arrest plaatst het Hof dus het belang van een juiste heffing van de belastingen die noodzakelijk is voor het economisch welzijn van het land, boven het recht op bescherming van het privé-leven. Deze uitspraak zal door vele belastingplichtigen niet in dank worden afgenomen. Ze is eens te meer een uiting van onze voortschrijdende belastingmaatschappij.

Appendix : De indiciënbelasting, een maat voor niets.

Bij de uitwerking van het begrotingsontwerp voor 1982, kwam op de regeringsraad in augustus 1981 het plan ter sprake dat handelde over de invoering van een belasting op uiterlijke tekenen. Deze belasting om een buitengewone luxebelasting vormen op bepaalde uiterlijke tekenen van rijkdom. Hierbij werd tevens verwezen naar het bestaan van een dergelijke belasting in Frankrijk.

Deze belasting zou vijf miljard moeten opbrengen (109). Omtrent de aard van de indiciën van welvaart kan men enkel vermoedens formuleren. Sommigen hadden het over pleziervaartuigen, zwembaden, tennis-terreinen, wagens met grote cilinderinhoud, tweede verblijven, vliegtuigen, paarden, enz. ... Anderen hadden het over een belasting op

(108) Cass., 19 november 1981, Hardy-Spirlet, niet gepubliceerd.

(109) "Administratie kraat indiciënbelasting,, *De Standaard*, 3 september 1981, 1.

nachtclubs, op de vaste klanten van gastronomische eetgelegenheden, op renbanen, casino's en lotto en tutto (110).

Het Franse voorbeeld: In Frankrijk werd in 1976 en 1977 een extra indiciënbelasting geheven, de *'Taxe exceptionnelle sur les éléments du train de vie'*.

Deze indiciënbelasting werd ingevoerd door art. 5 van de financiewet van 29 december 1976 (111).

De belastingplichtige die gedurende heel of een deel van 1976 direkt of door een tussenpersoon beschikking had over ten minste drie van de elementen die de levenswijze bepalen (*éléments du train de vie*) zoals ze opgesomd zijn in art. 168 C.G.I. werd onderworpen aan een buitengewone belasting (*une taxe exceptionnelle*) gevestigd en geïnd zoals de inkomstenbelasting, met dezelfde garanties en dezelfde sancties. De voornaamste woning en de wagen werden in dit kader als indicie geschrapt.

De grondslag van deze buitengewone belasting werd gevormd door het totaal van de in art. 168 C.G.I. aan de indiciën toegekende waarden, de belasting werd geheven indien deze basis 60.000 FF te boven ging en de aanslagvoet bedroeg 2 %. De belastingplichtigen dienden in het kader van de aangifte van hun inkomsten en winsten van 1976 alle inlichtingen te verstrekken die nodig waren voor de heffing van deze belasting.

Door dezelfde wet werden bovendien de bedragen die in art. 168 C.G.I. aan de verschillende indiciën verbonden zijn, met 20 % verhoogd (112).

Ook in 1977 werd deze buitengewone indiciënbelasting geheven. Art. 11 van de financiewet van 30 december 1977 voerde ze opnieuw, in licht gewijzigde vorm, in (113). De belasting werd geheven indien de belastingplichtige minstens vier indiciën te zijner beschikking had in de loop van 1977 en de op basis van art. 168 berekende grondslag hoger is dan 75.000 FF. Tevens werd, naast de voornaamste woning en de wagen, nu ook het lidmaatschap van golfclubs in dit verband als indicie uitgesloten.

Vanaf 1978 wordt deze indiciënbelasting niet meer geheven. Heffingsmoeilijkheden zouden de reden zijn (114).

(110) DE CLIPPELE, J.-P., "Faut-il taxer les signes de richesse?,, *La Libre Belgique*, 5 oktober 1981.

(111) L., N° 76 - 1232, 23 december 1976, *J.O.*, 30 december 1976, 7587; *Recueil Dalloz Sirey*, législation, 1977, 33.

(112) Art. 68, L. N° 76 - 1232, 23 december 1976.

(113) L. N° 77 - 1467, 30 december 1977, *J.O.*, 31 december 1977, 6316; *Recueil Dalloz Sirey*, législation, 1978, 42.

(114) "Administratie kracht indiciënbelasting,, *De Standaard*, 3 september 1981, 3.

51. **De wenselijkheid van een buitengewone indiciënbelasting:** Naast de praktische heffingsmoeilijkheden rijzen in verband met een buitengewone indiciënbelasting tevens problemen van fiscaal politieke aard. "Al met al is de invoering van een indiciënbelasting in strijd met het beoogde beleid van tewerkstelling en van de aanwakking van de economie en de investeringen.,, (115).

Hieronder volgen enkele opmerkingen in dit verband, gevolgd door een besluit.

52. Een belasting op indiciën geeft onvermijdelijk aanleiding tot belastingvermijding in feite. Potentiële belastingplichtigen pogen zich te onttrekken aan de wettelijke voorwaarden volgens welke de belasting geheven wordt. Dit leidt tot een vlucht uit het indicie en een vermindering van de vraag naar het belaste goed, dus ook tot een vermindering van de belastbare grondslag en van de belastingopbrengst. Bepaalde goederen zouden immers duidelijk gepenaliseerd worden. Dit kan leiden tot strijdigheden met de gewenste economische en investeringspolitiek. Het gaat in dit verband volgens de fiskale administratie niet op tweede verblijven te belasten terwijl de bouwsector met grote moeilijkheden kampt en dient aangemoedigd te worden; bij de huidige werkloosheid een bijzondere last te leggen op diegenen die nog huispersoneel in dienst hebben; de bestaande aftakeling van de autoverkoop nog aan te wakkeren door een bijzondere last te leggen op het autopark.

53. De indiciënbelasting zou in België een nieuwe belastbare grondslag creëren waarbij dubbel of driedubbel gebruik wordt gemaakt met de reeds bestaande belastingen.

Wie bijvoorbeeld als tweede verblijf een appartement aan zee heeft, en dus zo patriottisch gezind is dat hij zijn vakantie niet in het buitenland doorbrengt maar aan de Belgische kust, is er misschien nog het slechtst aan toe. Hij betaalt BTW bij de constructie van het appartement. Jaarlijks zal hij belast worden door de inkomstenbelasting, het kadastraal inkomen aan dit onroerend goed verbonden wordt immers globaliseerd met de andere inkomsten. Het is tevens mogelijk dat men hierdoor in een hogere belastingschijf terecht komt ... Een derde belasting wordt in feite gevormd door de onroerende voorheffing die slechts ten belope van 12,5 % verrekenbaar is op het einde van de belastbare periode.

Een vierde belasting is de gemeentebelasting die in verschillende kustgemeenten geheven wordt op tweede verblijven.

De indiciënbelasting zou dus een vijfde belasting uitmaken.

(115) "Administratie kraakt indiciënbelasting,, *De Standaard*, 3 september 1981, 1.

54. Problemen rijzen uiteraard in verband met de aard van de in aanmerking te nemen indicatiën. De indicatiënbelasting zou een weeldetax uitmaken en dus gevestigd worden op uiterlijke tekenen van luxe. Maar wie gaat men penalizeren en wie niet, wat gaat men balasten en wat niet? Waarom diegene belasten die een klein tweede verblijf laat bouwen in België en niet degene die zijn geld in het buitenland spendeert aan lange en dure reizen? Waarom de tennisspelers penaliseren die samen een tennisbaan hebben ingericht, en de hifi-fanaten ongemoeid met hun exclusieve installatie laten stoeien?

Samen met Hugo De Ridder zou men onwillekeurig sympathie opvatten voor het hardwerkende, opgeklommen kaderlid dat zijn geld in België besteedt en de dupe is van de fiscus, de zondebok van ons regime (116).

Het standpunt dat men inneemt ten aanzien van een indicatiënbelasting zal in ruime mate afhangen van de mate waarin men nog belastingverhogingen als wenselijk vooropstelt en van wie men de zwaarste offers wenst op te leggen.

Gegeven de reeds bestaande belastingdruk en het feit dat productieve krachten incentives nodig hebben om te presteren enerzijds, en gegeven de zekere heffingsmoeilijkheden en de nadelige directe en indirecte gevolgen van de belasting anderzijds, bedanken wij persoonlijk vriendelijk voor deze uitwas van de voortwoekerende belastingmaatschappij.

(116) DE RIDDER, H., "Troetelkinderen van het regime,, *De Standaard*, 11 september 1981, 2.